

Опасни химични вещества и управление на риска

ПРЕГЛЕД НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ХИМИЧНИТЕ ВЕЩЕСТВА И ПРЕПАРАТИ

Дейността е организирана на базата на Закона за опазване на околната среда (ЗООС), Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати (ЗЗВВХВП) и подзаконовите нормативни актове по прилагането им:

Управлението на химичните вещества и препарати е свързано с:

Спазване на условията на издадените разрешителни за експлоатация на действащи предприятия и съоръжения, в които е въведена система за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества или за ограничаване на последствията от тях;

- Информирание и обучение на представители на фирми при подготовката за извършване на предварителна регистрация на химичните вещества по Регламент 1907/2006;

- Условията за съхранение на химичните вещества, посочени от производителя в информационния лист за безопасност;

ПРИЛАГАНЕ НА РЕГЛАМЕНТ ЕО № 1907/2006 Г. НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ЗА РЕГИСТРАЦИЯТА, ОЦЕНКАТА, РАЗРЕШАВАНЕТО И ОГРАНИЧАВАНЕТО НА ХИМИКАЛИ (REACH)

Какво е REACH ?

На 18 декември 2006 г ЕК прие регламент No 1907/2006, отнасящ се до Регистрацията, Оценката, Разрешаване и Ограничаване на производство, внос и употреба на химични вещества, известен като REACH регламент (REACH идва от Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals). Регламентът влезе в сила на 1 юни 2007.

Един от основните елементи на REACH е регистрацията на вещества, която задължава **производителите и вносителите** на вещества да предоставят на Агенцията по химикалите определен набор от информация под формата на регистрационно досие. Тази информация се отнася до свързаните с веществата опасности и до възможността за възникване на рискове при тяхната употреба. Производителите и вносителите на някои опасни вещества трябва да оценят точното естество и мащаб на тези рискове в „оценка на безопасността на химичното вещество“.

За някои много опасни вещества се изисква разрешително, преди те да могат да бъдат употребявани, а върху употребата на някои вещества могат да бъдат наложени ограничения.

Ключов елемент е, че химикали с голям рисков фактор няма да се пускат на пазара, ако съществува тяхна по-безопасна алтернатива. Посланието към индустрията е ясно – трябва да се разработват по-безопасни алтернативи на рисковите химикали.

Каква е целта на предварителната регистрация и регистрацията по REACH ?

С REACH се изисква от производителите и вносителите на химични вещества (1 тон/година) да се снабдят с информация относно физикохимичните свойства и ефекта върху здравето и околната среда на съответните вещества и да я използват при определяне на начините за безопасната им употреба. Всеки производител и вносител трябва да предостави на Агенцията регистрационно досие, включващо документирани данни и оценки. Всички потребители на опасни химикали са задължени да гарантират безопасната им употреба чрез подходящи мерки за управление на риска, посочени в регистрационното досие и съобщени на потребителите на химикалите чрез подробни информационни листове за безопасност.

На 58 броя обекти, употребяващи химични вещества и препарати са проведени рутинни инспекции в рамките на годишния работен план.

От инспектираните фирми производители на вещества, шест броя попадат в обхвата на REACH и са извършили предварителна регистрация: “Нора” АД – гр. Ловеч и “Стар 7” – гр. Плевен с производство на биодизел - метилови естери на висши мастни киселини. “Хайуей Логистик център” ЕООД (“Рафинерия Плама” ЕОД – нефтопреработвателна рафинерия, гр. Плевен с бъдещо производство на дестилати от нефт, хидрообработени тежки парафини-базови маслени компоненти, дестилати от нефт, хидрообработени леки парафини-базови маслени компоненти, бензин, горива, дизелови, горивно масло, остатъчно, асфалт, парафинови восъци и въглеродородни восъци, церезин. “Българска Петролна Рафинерия” ЕООД – гр. Плевен с производство на рафинирани нефтопродукти - разтворители, минерален терпентин, газьоли, котелно гориво, нефтени дестилати, нефтени газове от тежки горивни масла, нефтени остатъци. “Антикороза” ЕООД – гр. Кнежа с производство на миещи и почистващи препарати и извършена предварителна регистрация на натриев сулфонат, натриев и калиев молибдат. “КАМ” ООД – гр. Троян с оползотворяване на отпадъци и производство на алуминиев сулфат.

Фирми изпълнили първоначалните стъпки за предварителна регистрация по REACH са: “Алуком” АД гр. – Плевен с производство на алуминиеви отливки, “Метаком СЛЗ” – гр. Плевен с производство на отливки от въглеродна конструкционна стомана, легирани стомани и чугуни и “Феникс инверс” ООД гр. Ловеч с изкупуване, подготовка и реализация на вторични суровини, както и производство на алуминиеви сплави и регранулат от пластмасови отпадъци.

От инспектираните вносители на вещества в самостоятелен вид в един или повече препарати, четири фирми имат задължения и са направили предварителна регистрация в Агенцията по химикали: “Автотехника – ПМ” ЕООД - гр. Плевен,

вещества в състава на антифриз, “Боги” ЕТ - гр. Плевен, внос на вещества в добавки за автомобилни и дизелови двигатели, “Глобал Лубрикантс енд кемикълс” ЕООД (Мотор ойл & трейдинг ООД) - гр. Плевен, внос на маслени базови компоненти, “Елица 3” ЕООД - гр. Плевен с внос на вещества в ацетатни и акрилатни силикони и полиуретанова пяна предназначени за професионална употреба от производител, установен извън Общността, който е посочил лице за негов изключителен представител.

РИОСВ - ПЛЕВЕН

Фирмите, които произвеждат или влагат в производството си химикали, ще трябва докажат безопасността не само на новите съединения, а и на всички 100 хил. субстанции, които вече ползват. На практика регламентът засяга почти всички сектори - химия, текстил, фармацевтика, хранително-вкусова промишленост, металургия, електроника и др.

Съгласно регламента едно предприятие може да изпълнява няколко роли по веригата производител - вносител - потребител. За производител се определя компания, която произвежда вещество и в същото време е на територията на Европейската общност. Вносител е фирмата, която купува химическо вещество от страна, която не е член на евросъюза. Потребител по веригата е дружество, което купува вещество за производство от страна - членка на ЕС.

Кой е потребител по веригата ?

Всяко физическо или юридическо лице, установено на територията на Общността, различно от производителя или вносителя, което употребява вещество, в самостоятелен вид или в препарат, при извършването на неговите производствени или професионални дейности. Дистрибуторите и крайните потребители не се считат за “потребители надолу по веригата”.

Какви задължения имат “Потребителите по веригата”?

Потребителите по веригата нямат задължения за регистрация на използваните от тях вещества. Те трябва да декларират, че веществата които влагат в производство са вече регистрирани или тече процедура на регистрация. REACH задължава участниците по веригата на доставки да обменят информация. Задължават се както доставчиците, така и клиентите да си обменят нова информация.

Потребителите надолу по веригата ще получават информация за опасните вещества и препарати, включително за рисковете от тяхната употреба и мерките за контрол на тези рискове, в информационни листове за безопасност, както досега. Някои информационни листове за безопасност ще имат приложение, наречено сценарий на експозиция. Този сценарий на експозиция ще предоставя по-специфична информация за това как веществото или препаратът да се употребяват безопасно и как можете да предпазите себе си, своите клиенти и околната среда от рискове. Ако Вашата употреба не е включена, уведомете Вашия доставчик, за да може тя да бъде обхваната от сценарий на експозиция или може да се наложи да изготвите свой собствен доклад за безопасност на химичното вещество. Трябва да се придържате към мерките за управление на риска и към всички ограничения на употребата на веществото. Потребителите надолу по веригата трябва също да предават определена информация нагоре и надолу по веригата на доставки.

Кой е дистрибутор ?

Съгласно REACH дистрибутор е участник, който само съхранява и пуска на пазара (например продава) вещества и препарати изключително на територията на ЕС, без никакви изменения или преупаковане. Като дистрибутор ваше задължение е да предавате информация за стоките, които разпространявате между един участник във веригата на доставки и друг. Това

включва информационни листове за безопасност и препарати. Освен това се изисква предоставянето на определена информация за вещества, препарати или изделия в случаите, когато не се изисква информационен лист за безопасност. Вие не сте потребител надолу по веригата на вещества/препарати съгласно REACH, но играете ключова роля по отношение на потока на информация по веригата на доставки.

Информационният лист за безопасност (ИЛБ) е основен инструмент за комуникация по веригата на доставки на химикалите – производител, вносител, потребител надолу по веригата и дистрибутор. Извършени са 45 броя проверки за наличие на информационни листове за безопасност на обекти, където се съхраняват и употребяват химични вещества. Те съдържат цялата информация за химичното вещество, дават възможност за определяне на риска от него и за вземане на необходимите мерки за защита на здравето, безопасността на работното място и на околната среда. Коректно изготвените информационни листи за безопасност са важна предпоставка за правилната употреба на опасните химични вещества и препарати и предотвратяване на вредното им въздействие върху човека и околната среда. Производители, вносители и дистрибутори трябва да притежават както знания за опасностите и рисковете от химикалите, така и за нормативно установените изисквания, свързани с информационните листи за безопасност.

Кога се предоставя ИЛБ ?

- При доставка на **вещество** или **препарат (смес)**, класифицирани като опасни съгласно Директива 67/548/ЕИО за опасните вещества или Директива 1999/45/ЕО за опасните препарати, въведени в националното законодателство в ЗЗВВХВП и Наредбата за реда и начина за класифициране, опаковане и етикетирание на химични вещества и препарати;
- При доставка на вещество, идентифицирано като устойчиво, биоакмулиращо и токсично (**PBT**) и много устойчиво и много биоакмулиращо (**vPvB**), в съответствие с критериите в приложение XIII на REACH;
- При доставка на **вещество**, включено в “списъка с кандидат-химикали” на Европейската Агенция по химикали, състоящ се от вещества, пораждащи особено безпокойство (SVHC) (Списък с 15 вещества, публикуван на 28 октомври 2008 г.).

ИЛБ трябва да има дата и да съдържа следните 16 раздела:

1. Наименование на веществото/препарата и фирмата/предприятието;
2. Описание на опасностите;
3. Състав/информация за съставките;
4. Мерки за оказване на първа помощ;
5. Противопожарни мерки;
6. Мерки при аварийно изпускане;
7. Работа и съхранение;
8. Контрол на експозицията/лични предпазни средства;
9. Физични и химични свойства;
10. Стабилност и реактивоспособност;
11. Токсикологична информация;
12. Информация за околната среда;

13. Обезвреждане на отпадъци;
14. Информация за транспортиране;
15. Информация съгласно действащата нормативна уредба;
16. Друга информация.

Направени са предписания с писма на 43 фирми за предоставяне на информация относно, идентификация на химичните вещества (в самостоятелен вид и в състава на препарат), определяне на: EINECS номер на европейския инвентаризационен списък на съществуващите търговски химични вещества, CAS номер, целящ улесняване идентификацията на веществата, категория на опасност, R-фрази - предупреждаващи за риска, свързан с използването на опасните химични вещества или препарати, S-фрази - даващи съвети за безопасно съхранение и използване на опасните химични вещества или препарати, количество на химичното вещество в тонове за година, тонажна група, обект на регистрация по REACH, категория на употреба на веществото и роля във веригата на доставки (вносител, производител или потребител по веригата). Резултатите от инвентаризацията са обобщени, с цел създаване и поддържане база данни на предприятията, съхраняващи и употребяващи опасни химични вещества.

Предоставена е информация, ръководство за обмен на данни (предварителна регистрация) и ръководство за регистрация по REACH на 47 броя фирми, които произвеждат, внасят или употребяват химични вещества, както и потребителите надолу по веригата, при извършване на производствените дейности.

Съвместно със Стопанска камара – Ловеч е организирано и проведено обучение на представители на фирми, със задължение по REACH на тема: “Ново законодателство по химикали – Регламент REACH – основни изисквания и задължения на операторите”. В обучението взеха участие 48 броя фирми, които бяха запознати със следните изисквания по Регламент 1907/2006 г.:

- Задължения на производители и вносители на вещества в количества под 1 тон на година;
- Задължения на производители на вещества в количества от 1 тон или повече на година;
- Задължения на вносители на вещества и препарати в количества от 1 тон или повече на година;
- Задължения на производители и вносители на изделия;
- Задължения на потребителите по веригата;
- Стъпки за подготовка на индустрията за предварителна регистрация.

Европейска Агенция по химикали, Хелзинки публикува проекто-списък на първите 15 опасни вещества, “кандидати” за евентуално включване в приложение XIV на REACH, с последващо разрешаване на определени техни употреби и замяната им с по-малко опасни химикали. В база данни на направление “ОХВ и УР” са включени 19 фирми, които съхраняват, употребяват или търгуват с “Дибултифталат” или “Бис-(2-етилхексил) фталат” от проекто-списъка, като опасни вещества. Производители, вносители или потребители надолу по веригата на вещества, включени в Приложение XIV на REACH, ще пускат на пазара тези вещества, само след издадено разрешение от Европейската комисия. Разрешенията ще се издават за определени употреби. Даден потребител надолу по веригата ще може да използва вещество от

Приложение XIV, само при издадено разрешение на участник нагоре по веригата за същата употреба. Всеки доставчик на изделие, съдържащо вещество/а от списъка с кандидат-вещества, в концентрация по-голяма от 0,1 тегловни %, е длъжен да предостави информация на потребителите, най-малко за наличието на такова вещество/а в изделието.

Във връзка с установения от регламент REACH период за предварителна регистрация от 1 юни до 1 декември 2008 г. и с цел определяне на потенциалните регистранти, са направени предписания с писма до фирмите вносителите за предоставяне на информация за наименованието и количествата на внесените през 2007 г. химични вещества и препарати и за вида на внасяните изделия, както и за предприетите действия по отношение на предварителна регистрация по REACH на внасяните химични вещества. Постъпила е информация от 96 броя фирми вносителите на химични вещества, препарати и изделия. Внос на продукти на химическата промишленост и други свързани с нея промишлености е осъществен от 47 фирми, на пластмаси, пластмасови изделия, каучук, каучукови изделия – от 36 фирми и на неблагородни метали и изделия от тези метали – от 32 фирми.

До 1 декември 2008 г., 19 фирми са извършили предварителната регистрация по електронен път чрез портала REACH-IT на интернет страницата на Европейска агенция по химикали (ECHA) и са декларирали пред ECHA какви съединения и в какви количества пускат на пазара. След това на няколко стъпки през годините фирмите трябва да докажат, че химикалите са безвредни. Колкото по-големи количества от съответния химикал има на пазара в Европа, толкова по-кратък е срокът за регистрация - (над 1000 тона годишно - до 2010 г., над 100 тона - до 2013 г., и над 1 тон - 2018 г.)

ПРИЛАГАНЕ НА ДИРЕКТИВА СЕВЕЗО II

Контрол на опасностите от големи аварии на оператори с издадени разрешителни по чл. 104 от ЗООС

Директивата СЕВЕЗО II се прилага за предприятията, където посочените опасни вещества или веществата, които попадат в обхвата на определени класификационни категории, надвишават определени количества. Тя налага на операторите общото задължение да предприемат всички мерки, необходими за предотвратяване на големите аварии и за ограничаване на последствията от тях за хората и околната среда.

Въз основа на утвърдения годишен план от Министъра на околната среда и водите за проверки по чл.157а от ЗООС, на 8 дружества с разрешителни по чл.104 са проведени девет инспекции на място от междуведомствената комисия по чл. 157а, ал. 2 от Закона за опазване на околната среда, с представители на Областна администрация –

Плевен и Ловеч; община Плевен, Ловеч, Троян, Левски, Червен бряг и Гулянци; ОД “Пожарна безопасност и спасяване” – Плевен и Ловеч; РО “Инспекция за държавен технически надзор” – Плевен; ТД “Гражданска защита” – Плевен и Ловеч; Регионална инспекция за опазване и контрол на общественото здраве – Плевен и Ловеч;

Операторите с издадени разрешителни по чл. 104 от ЗООС са следните:

РЧОСВ - ПЛЕВЕН

- “Петролна база – Плевен”, гр. Плевен с оператор “Нафтекс петрол”, ЕООД, с издадено разрешително № 15/2006 г.;
- “Петролна база – Сомовит”, с оператор “Нафтекс петрол”, ЕООД, с издадено разрешително № 43/2007 г.;
- “Складова база за втечен газ пропан – бутан - с. Ясен, с оператор “Газтрейд Плевен” ООД, с издадено разрешително № 45/2007 г.;
- “Петролна база Левски”, гр. Левски, с оператор “Литекс” АД, гр. София, с издадено разрешително № 54/2007 г.;
- “Газохранилище – Литекс”, гр. Ловеч с оператор “Литекс ” АД, с разрешително за експлоатация № 55 от 2007 г.;
- “Лесопласт” АД, гр. Троян, с издадено разрешително за експлоатация № 62 от 2007 г.;
- “Бета индъстрис корп.” АД, индустриален комплекс “Бета”, газохранилище – гр. Червен бряг, с издадено разрешително № 89/2007 г.;
- “Бент Ойл” ООД, гр. Плевен, с издадено разрешително № 91/2007 г.;

По време на инспекцията е извършен преглед за изпълнение на условията в разрешителните и свързаните с тях документи. При систематичните проверки на управлението на риска са извършени прегледи на следните области: Политика на предприятието; Организация и персонал; Оценка на риска от аварии; Контрол на производствения процес; Безопасно провеждане на реорганизации и планиране на нови съоръжения; План при авария; Пожарна безопасност; Аварийни изходи; Измерване, управление, регулиране (техника за управление на процеси) предупредителни и алармени съоръжения; Източници на опасност, обусловени от средата и ефект на доминото;

Фирмите са идентифицирани възможните аварийни ситуации при използване на работното оборудване за безопасно провеждане на технологичните процеси и са разработили доклад за политика за предотвратяване на големи аварии, система за управление на мерките за безопасност, оценка на риска от голяма авария, доклад за безопасност и вътрешен аварийен план.

Характерно за прилаганата Система за управление на мерките за безопасност е, че за постигане на поставените цели, свързани с намаляване на риска от аварии при експлоатацията на предприятието е създадена съответната организация на персонала, целяща непрекъснато идентифициране на потенциалните опасности и потенциалните рискове от тях за хората и околната среда, усъвършенстване на превентивните мерки и мерките за ограничаване на последствията от големи аварии подобряване на аварийното планиране, наблюдение на критичното за безопасността оборудване и преразглеждане на мерките за безопасност.

